

¶ Epistola sancti Hieronymi presbyteri ad Chromatiū & Heliodorum episcopos: de libris salomonis.

Tingit epistola quos iungit sacerdotiū: immo charita non diuidat: quos christi nequit amor. Cōmentarios in osee amos & zachariam: malachiā quoq; poscitis. Scripsissem si licuisset præualitudine. Mittitis solatia sumptuū: notarios nostros & librarios sustentatis: ut uobis potissimum nostrū defudet ingenium. Et ecce ex latere frequēs turba diuersa poscentium quasi aut æquū sit me uobis esurientibus & aliis laborare aut in ratione dati & accepti: cuiq; præter uos obnoxius sim. Itaq; longa egrotatione fractus: ne penitus hoc anno reticerem & apud uos mutus essem: tridui opus nomini uro cōsecraui: interpretationē uide licet triū salomonis uoluminū: masloth: qd' hebræi parabolas: uulgata autē æditio puerbia uocat: coeleth: quæ græce ecclesiasten: latinæ concionatorē possumus dicere: syrasirim: quod in lingua nostra uertitur canticū canticorū. Fertur & panarethos iesu filii syrach liber: & alius pseudo graphus q' sapiētia salomonis inscribit. Quorū priorem hebraicū reperi non ecclesiasticū ut apud latinos: sed parabolas prænotatum. Cui iuncti erant ecclesiastes & canticū canticorū: ut similitudinē salomonis non solum numero librorum: sed etiam materiā genere coequaret. Secundus apud hebræos nusq; est: quia & ipse stilus græcā eloquentiā redolet: & non nulli scriptorum ueterū: hunc esse iudæi philonis affirmāt. Sicut ergo iudith & thobie & machabeorū libros: legit qui dem eos ecclesia: sed inter canonicas scripturas nō recipit sic & hæc duo uolumina legat ad ædificationē plebis: non ad auctoritatē ecclesiasticorū dogmatum confirmandā. Si cui sane septuaginta interpretū magis editio placet: habet eā a nobis olim emēdatam. Neq; enim noua sic cudimus ut uetera destruam. Et tamē cū diligētissime legerit: sciat magis

scripta nostra intelligi: quæ non in tertium uas transfusa
coacuerint: sed statim de prelo purissime commendata teste
suum saporem serauerint.

¶ Explicit epistola sancti Hieronymi.

Incipit prologus in libros eosdem.

TRibus nominibus uocatum fuisse salomonem scripturæ
manifestissime docet. Pacificum, i. salomonem, & ydi
da, hoc est dilectum dñi, & qd' nunc dicitur coeleth, i. ecclesia
sten. Ecclesiastes autem græco sermone est appellatus, quæ coetum
.i. ecclesiã congregat: quæ nos nuncupare possumus: cõtionato
rem, eo quod loquatur ad populũ, & sermo eius nõ specialiter ad
unũ, sed ad uniuersos dirigat generaliter. Porro pacificus &
dilectus dñi ab eo quod regno eius pax fuerit, & eum dominus
dilexerit: appellatus est. Nam & psalmus, xliiii, & lxxi, dilecti
& pacifici titulo prænotantur. Qui tamen & si ad prophe
tiam christi ecclesiæque pertinentes fœlicitatem & uires salo
monis excedunt: tamen scdm̄ historiam: super salomonem
scripti sunt. Itaque iuxta numerũ uocabulorum: tria uolumina
ædedit, proueria, ecclesiasten, canticum canticorum. In puer
biis paruulũ docens: & quasi de officiis per sententias erudiens.
Vnde & ad filiũ sermo crebro repetitur. In ecclesiasten uero
maturæ uirũ ætatis instituens, ne quicquid in mundi rebus pu
tet esse perpetuũ: sed caduca & breuia uniuersa quæ cernimur.
Ad extremũ iam cõsummatũ uirũ & calcato sæculo præpa
ratum: in canticis canticorum sponsæ iungit amplexibus. Nisi
enim prius reliquerimur uitia & pompis sæculi renũciantes:
expeditos nos ad aduentũ præparauerimur non possumus cã
tare canticum canticorum. Sed & hoc diligētius attendendũ:
tres libros auctore diuerso esse intitulatos. In puerbiis enim
notanter proueria salomonis filii dauid regis israel. In ec
clesiasten uero uerba ecclesiastes filii dauid regis hierusalem.
Superfluum quippe est israel hic quod male in græcis & la

a ii

tinis codicibus inuenitur. In cantico aut canticorum nec fili-
lius dauid nec rex israel siue hierusalem præscribitur: sed tm̄
caticum canticorum salomonis. Sicut enim proueria & ru-
dis institutio ad duodecim tribus & ad totum pertinet israel.
& quō contēptus mundi non nisi metropolitans conuenit.
hoc est habitatoribus hierusalem: Ita cantica canticorum ad
eos proprie pertinet qui tm̄ superna desiderant. Ad incipien-
tes & proficientes. & paterna dignitas. & regni proprii me-
rito uendicatur auctoritas. Ad præfectos uero ubi non ti-
more eruditur. sed amore propriū nomen sufficit. & æqua-
lis magister est & nescit esse se regem. Quæ omnia referun-
tur ad christum.

¶ Incipit alius prologus.

Tres libros salomonis. i. proueria. ecclesiasten. & can-
ticum canticorū. ueteri septuaginta interpretū auctori-
tati reddidi uel antepositis lineis. superflua quæq; designas
uel stellis titulo prænotatis: ea quæ minus habebatur inter-
ferens. ut plenius paula & eustochium cognoscatis. qd in li-
bris nostris minus sit: quid ue redūdet. Nec non etiam illa
quæ imperiti translatores male in linguā nostram de græco
sermone uerterant obliterans & antiquas curiosissima ue-
ritate correxi. Et ubi præpostero ordine atq; peruerso sentē-
tiarum fuerat lumen ereptum: suis locis restituens feci intel-
ligi quod latebat. Porro in eo libro qui a plerisque sapiētia
salomonis inscribitur. & in ecclesiastico quem esse iesu filii
syrach nullus ignorat: calamum temperaui. tm̄ modo cano-
nicas scripturas uobis emendare desideras: & studium meū
certis magis q̄ dubiis commendare. Ideo græco & hebræo
præfati uincula utraq; in libro præmissa est. quia nōnulla de
græco hoc ad illuminationē sensus & legētis ædificationē.
uel inserta hebraice translationi. uel extrinsecus iuncta sunt.
& idcirco qui legis semper peregrina memento.

Incipit liber prouerbiorum. Capitulum I.

DArabole salomonis filii dauid regis israel: ad sciendam sapientiam & disciplinam: ad intelligenda uerba prudentiam: & suscipiendam eruditionem doctrinae iustitiam & iudicium & æquitatem. Ut de parulis astutia. & adulescenti scientia & intellectus. Audiens sapiens sapietior erit: & intelligens gubernacula possidebit. Aduertet parabolam & interpretationem uerba sapientum & ænigmata eorum. Timor domini principium sapientiae. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Audi fili mi disciplinam patris tui. & ne dimittas legem matris tuae: ut addat gratia capiti tuo. & torques collo tuo. Fili mi si te lactauerint peccatores: ne accedat eis. Si dixerint: ueni nobiscum. insidiamur sanguini. abscondamur tédiculas contra isonrem frustra: deglutiamur eum sicut infernum uiuentem & integrum quasi descendente in lacum: omnem preciosam substantiam reperiemus. implebimus domus nostras spoliis. sorte mitte nobiscum. marsupium sit unum omnium nostrum: fili mi ne ambules cum eis. Prohibe pedem tuum a semitis eorum. Pedes enim illorum ad malum currunt: & festinant ut effundant sanguinem. Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur: & moluntur fraudes contra animas suas. Sic semitæ omnis auari. animas possidentium rapiunt. Sapientia foris prædicat: in plateis dat uocem suam. In capite turbarum clamat. in foribus portarum urbis profert uerba sua dicens. Usquequo paruuli diligitis infantiam. & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiunt. & imprudentes odibunt scientiam: Conuertimini ad correptionem meam. En proferam uobis spiritum meum: & ostendam uobis uerba mea. Quia uocaui & renuistis: extendi manum meam & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum: & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu uestro ridebo. & subsannabo cum uobis id quod timebatis aduenerit. Cum irruerit repentina calamitas. & inte-

a iii

ritus quasi tempestas ingruerit: quado uenerit sup uos tribu-
latio & angustia: Tunc inuocabunt me & nō exaudiam: ma-
ne confurgent. & nō inuenient me: eo q̄ exosam habuerint
disciplinā. & timorē dñi nō susceperint: nec acquieuerint cō-
silio meo. & detraxerint uniuersæ correptioni mex. Come-
dent igitur fructus uix suæ: suisq̄ cōsiliis saturabunt. Auer-
sio paruulorum interficiet eos. & prosperitas stultorū p̄det
eos. Qui autē me audierit. absq̄ terrore req̄sset. & abundā-
tia perfruetur: timore malorum sublato. II.

Flli mi si susceperis sermones meos: & mādata mea ab-
scōderis penes te. ut audiat sapientiā auris tua: inclina
cor tuū ad cognoscendā prudentiā. Si enim sapiētiā iuuoca-
ueris: & inclinaueris cor tuum prudētix: si quæsieris eā qua-
si pecuniam. & sicut thesauros effoderis illā: tūc intelliges ti-
morē dñi: & sciētiā dei inuenies. quia dñs dat sapiētiā &
ex ore ei⁹ prudētia & sciētia. Custodiet rectorū salutē. & p̄-
teget gradientes simpliciter seruans semitas iusticiæ: & uias
sanctorū custodiēs. Tūc intelliges iusticiā & iudiciū & æqui-
tatē & omnē semitā bonā. Si intrauerit sapientia cor tuū. &
sciētia aīx tuæ placuerit: consiliū custodiet te. & prudētia ser-
uabit te: ut eruaris a uia mala & ab hoīe q̄ p̄uersa loquitur.
Qui relinquūt iter rectum. & ambulāt per uias tenebrosas.
Qui letantur cum male fecerint & exultāt in rebus pessimis.
Quorū uix peruersæ sunt: & infames gressus eorū: Vt erua-
ris a muliere aliena. & ab extranea quæ mollit sermōes suos
& relinqt ducē pubertatis suæ. & pacti dei sui oblita ē. Incli-
nata est enim ad mortem domus eius. & ad inferos semitæ
ipsius. Omnes qui ingrediuntur ad eam non reuertent: nec
apprehendēt semitas uix. Vt ambules in uia bona. & calles
iustorū custodias. Qui enim recti sunt habitabunt in terra.
& simplices permanebunt in ea. Impii uero de terra perden-
tur. & qui iniquæ agunt auferentur ex ea. III.

Fili mi ne obliuiscaris legis meæ & p̄cepta mea cor tuū
custodiat. Longitudinē enim dierū & annos uitæ &
pacē apponēt tibi. Misericordia & ueritas te non deserant.
Circūda eas gutturi tuo. & describe i tabulis cordis tui. & in
uenies gratiā & disciplinā bonā corā deo & hominib⁹. Ha-
be fiduciā in dño ex toto corde tuo. & ne initaris prudentiæ
tuæ. In omnibus uis tuis cogita illū. & ipse diriget gressus
tuos. Ne sis sapiens apud temetipsum. Time deum: & rece-
de a malo. Sanitas quippe erit umbilico tuo. & irrigatio os-
sium tuorum. Honora dominū de tua substantia. & de pri-
mittiis omnium frugum tuarum da pauperibus: & imple-
būtur horrea tua saturitate. & uino torcularia redundabūt.
Disciplinam dñi fili mi ne abiicias nec deficias cū ab eo cor-
riperis. Quem enim diligit domin⁹ corripit. & quasi pater
in filio complacet sibi. Beatus homo qui inuenit sapientiā.
& qui affluit prudentia. Melior est acquisitio eius negocia-
tione auri & argenti. primi & purissimi fructus eius. Precio-
sior est cunctis opibus sapientia. & omnia quæ desiderant.
huic non ualent cōparari. Longitudo dierum in dextera ei⁹
& in sinistra illi⁹ diuitiæ & gloria. Viæ eius uiæ pulchræ &
omnes semitæ eius pacifice. Lignum uitæ est his qui appreh-
enderint eam. & qui tenuerint eam beati. Domin⁹ sapien-
tia fundauit terram: stabiliuit cœlos prudentia. Sapientia
illius eruperunt abyssi. & nubes rore concrescūt. Fili mi ne
effluāt hæc ab oculis tuis. Custodi legem meā atq; consiliū
meum. & erit uita animæ tuæ. & gratia faucibus tuis. Tunc
ambulabis fiducialiter in uia tua. & pes tuus non impinget.
Si dormieris nō timebis: quiesces & suauis erit somn⁹ tu⁹.
Ne paueas repentino terrore. & irruentes tibi potentias im-
piorum. Dominus enim erit in latere tuo. & custodiet pedē
tuū necapiaris. Noli prohibere benefacere eum qui potest:
si uales & ip̄e bñfac. Ne dicas amico tuo uade & reuertere &

a iii

cras dabo tibi. cū statim possis dare. Ne moliaris amico tuo
 malū: cū ille in te habeat fiduciā. Nō contēdas aduersus ho-
 minē frustra cū ipse tibi nihil mali fecerit. Ne æmuleris ho-
 minē iniustum. nec imiteris uias eius: q̄ abominatio est dñi
 omnis illusor. & cum simplicib⁹ sermocinatio eius Egestas
 a dño ī domo impii: habitacula autē iustorum benedicētur.
 Ipse deludet illusores. & mansuetis dabit gratiā. Gloriā sa-
 pientes possidebūt. stultorum exultatio ignominia. III.

Avdite filii disciplinā patris. & attendite ut sciatis pru-
 dentiam. Domū bonum tribuā uobis: legē meā ne de-
 relinquatis. Nā & ego filius fui patris mei. tenellus & unige-
 nitus corā matre mea. & docebat me atq̄ dicebat: Suscipiat
 uerba mea cor tuū: custodi præcepta mea & uiues. Posside
 sapientiā. posside prudentiā. Ne obliuiscaris: neq̄ declines:
 a uerbis oris mei. Ne dimittas eā & custodiet te: dilige eam
 & conseruabit te. Principium sapientiæ posside sapientiam
 & in omni possessione tua acquire prudentiam. Arripe illā
 & exaltabit te: glorificaberis ab ea cum eā fueris amplexat⁹.
 Dabit capiti tuo augmenta gr̄arū. & corona inclyta pteget
 te. Audi fili mi & suscipe uerba mea: ut multiplicētur tibi an-
 ni uitæ. Viam sapiētix monstrabo tibi. & ducam te per se-
 mitas æquitatis: quas cum ingressus fueris non artabūtur
 gressus tui. & currens non habebis offendiculum. Tene di-
 sciplinam. ne dimittas eam. Custodi illam: quia illa est uita
 tua. Ne delecteris in semitis impiorum: nec tibi placeat ma-
 lorum uia. Fuge ab ea nec transeas per illam: declina & dese-
 re eam. Non enim dormiūt nisi cū male fecerint: & nō capi-
 tur somnus ab eis nisi supplantauerint. Comedunt panem
 impietatis: & uinum iniquitatis bibunt. Iustorum autē se-
 mita quasi lux splendens procedit. & crescit usq̄ ad perfectā
 diem. Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant. Fili
 mi ausculta sermones meos & ad eloquia mea inclina aurē

tuam. Ne recedant ab oculis tuis custodi ea in medio cordis
tui. Vita enim sunt inuenientibus ea & uniuersæ carni sani-
tas. Omni custodia serua cor tuum: quia ex ipso uita proce-
dit. Remoue a te os prauum, & detrahétia labia sint procul
a te. Oculi tui recta uideant, & palpebræ tuæ præcedât gres-
sus tuos. Dirige semitas pedibus tuis, & omnes uix tuæ sta-
bilientur. Ne declines ad dexterá neq; ad sinistram. Auerte
pedem tuú a malo. Vias enim quæ a dextris sunt: nouit do-
minus: peruersæ uero sunt quæ sunt a sinistris. Ipse enim re-
ctos faciet gressus tuos. itinera aut tua in pace producet. V.

Elli mi attéde sapientiá meam: & prudentiæ meæ incli-
na aurem tuá ut custodias cogitatiões, & discipliná la-
bia tua conseruét. Ne intéderis fallaciæ mulieris. Fau' enim
distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ei'. Nouis-
sima aut illius amara quasi absinthium, & lingua ei' acuta
quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem &
ad inferos gressus eius penetrant. Per semitam uitæ nō am-
bulant: uagi sunt gressus eius & inuestigabiles. Nūc ergo fi-
li mi audi me, & ne recedas a uerbis oris mei. Longe fac ab
ea uiam tuam, & ne appropinques foribus domus eius. Ne
des alienis honoré tuú, & annos tuos crudeli. Ne forte im-
pleant extranei uirib' tuis, & labores tui sint in domo alie-
na, & gemas in nouissimis quádo cōsumpseris carnes tuas
& corpus tuum, & dicas: Cur detestat' sum discipliná, & in-
crepationibus nō acquieuit cor meum? Nec audiui uocē do-
centium me, & magistris non inclinavi auré meá. Pene fui
in omni malo: in medio ecclesiæ & synagogæ. Bibe aquá de
cisterna tua, & fluuenta putei tui. Deriuentur fontes tui foras
& in platæis aquas tuas diuide. Habeto eas solus, nec sint
alieni particeps tui. Sit uena tua benedicta, & lætare cū mu-
liere adolescentiæ tuæ. Cerna charissima, & gratissimus hin-
nulus, Vbera eius inebrient te omni tempore, & in amore

a v

et delectare iugiter. Quare seducēris fili mi ab aliena, & for-
ueris in sinu alterius. Respicit dñs uia hoīs, & oēs gressus
eius cōsiderat. Iniquitates suæ capiūt impiū, & funib⁹ pecca-
torū suorū cōstringitur. Ipse moriet⁹ quia non habuit disci-
plinam, & in multitudine stulticiæ suæ decipietur. VI.

Fili mi si sponderis p amico tuo: defixisti apud extra-
neum manū tuā. Illaqueat⁹ es uerbis oris tui, & captus
propriis sermonibus. Fac ergo qd' dico fili mi & temetipsū
libera: quia incidisti in manū pximi tui. Discurre festina: si-
scita amicum tuum. Ne dederis somnū oculis tuis: nec dor-
mitent palpebræ tuæ. Eruere quasi damula de manu, & qua-
si auis de insidiis aucupis. Vade ad formicam o piger, & cō-
sidera uias eius: & discite sapientiam. Quæ cum non habeat
ducem nec præceptorem nec principem: parat in æstate cibū
sibi, & congregat in messe quod comedat. Usq; quo piger
dormies? Quando consurges e somno tuo? Paululum dor-
mies: paululum dormitabis: paululum conferes man⁹ tuas
ut dormias, & ueniet tibi quasi uiator egestas, & pauperies
quasi uir armat⁹. Si uero impiger fueris: ueniet ut fons mes-
sis tua, & egestas longe fugiet a te. Homo apostata uir inu-
tilis gradit ore peruerso: annuit oculis, terit pede, digito lo-
quitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore
iurgia seminat. Huic extemplo ueniet perditio sua & subito
conteretur: nec habebit ultra mēdicinam. Sex sunt quæ odit
dominus, & septimū detestatur anima eius. Oculos subli-
mes, linguam mendacem, manus effundentes innoxiiū san-
guinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes uelo-
ces ad curendum in malum: proferente mendacia, testem sal-
lacem, & eum qui seminat inter fratres discordias. Conser-
ua fili mi præcepta patris tui: & ne dimittas legē matris tuæ
liga eā in corde tuo iugiter, & circūda gutturi tuo. Cū ambu-
laueris gradiantē tecū: cū dormieris custodiāt te, & euigilans

loquere cum eis. Quia mandatū lucerna est: & lex lux: & uia uitæ increpatio disciplinæ ut custodiāt te a muliere mala. & a blanda lingua extraneæ. Non cōcupiscat pulcritudinē eius cor tuum: ne capiaris nutibus illi. Preciū enim scorti uix est unius panis: mulier autē uiri preciosam aiām capit. Nunqd potest homo abscondere ignem in sinu suo ut uestimenta illius nō ardeant: aut ambulare sup prunas ut non plantæ cōburantur eius? Sic qui ingredit ad mulierem proximi sui nō erit mundus cū tetigerit eam. Non grādis est culpa cum qs furatus fuerit. Furatur enim ut esuriētem impleat animam. Deprehensus quoq; reddet septuplum & omnē substantiā domus suæ tradet & liberabit se. Qui autē adulter est ppter cordis inopiam perdet animā suam. Turpitudinem & ignominiam congreget sibi. & opprobrium illius non delebitur. Quia zelus & furor uiri nō parcat in die uindictæ: nec acquiescet cuiusq; precibus: nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

VII.

Flli mi custodi sermones meos & præcepta mea reconde tibi. Fili honora dominū & ualebis: præter eū uero ne timueris alienū: Serua mādata mea & uiues. & legē meā quasi pupillā oculi tui. Liga eam in digitis tuis scribe illā in tabulis cordis tui. Dic sapiētiae. soror mea es. & prudētiā uoca amicā tuam. Ut custodiat te a muliere extranea & ab aliena: quæ uerba sua dulcia facit. De fenestra enim domus meæ per cācellos prospexi iuuenē: & uideo paruulos. Considero uecordem iuuenem qui trāsit per plateas iuxta angulum. & prope uiam domus illius gradit in obscuro ad uesperascēte die in noctis tenebris & caligine. Et ecce occurrit illi mulier in ornatu meretricio: præparata ad decipiēdas animas. Garula & uaga quietis impatiens: nec ualens in domo consistere pedibus suis. Nunc foris nunc in plateis. nunc iuxta angulos insidians. Apprehensumq; deosculat iuuenē & pccati

multo blandit̄ dicens. Victim̄as pro salute deuoui: hodie red
didi uota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuū deside-
rans te uider̄e & repperi: Intexui funibus lectulū meū: stra-
ui tapetibus pictis ex ægypto: aspersi cubile meum myrrha
& aloe & cynamomo. Veni inebriemur uberibus & frua-
mur cupitis amplexibus donec illucescat dies. Nō est enim
uir in domo sua: abiit uia longissima. Sacculum pecuniæ se-
cum tulit, in die plenæ lunæ reuerfurus est in domū suam.
Irretiuit eum multis sermonibus, & blanditiis labiorū pro-
traxit illum. Statim eam sequitur quasi bos ductus ad uicti-
mam: & quasi agnus lasciuiens & ignorans: & nescit q̄ ad
uincula stultus trahatur donec transfigat sagitta iecur eius,
uelut si auis festinet ad laqueum, & nescit q̄ de periculo ani-
mæ illius agitur. Nunc ergo fili mi audi me: & attende uer-
ba oris mei. Ne abstrahatur in uis illius mens tua: neq; de-
cipiaris semitis eius. Multos enim uulneratos deiecit, & for-
tissimi quicq; interfecti sunt ab ea. Viæ inferi domus eius pe-
netrantes interiora mortis. VIII.

Quoniam non sapientia clamitat: & prudentia dat uo-
cem suam? In summis excelsisq; uerticibus, supra uia
in mediis semitis stans: iuxta portas ciuitatis, in ipsis forib⁹
loquitur dicens: O uiri ad uos clamito, & uox mea ad filios
hominū. Intelligite paruuli astuciam: & insipientes animad-
uertite. Audite qm̄ de rebus magnis locutura sum, & aperiē-
tur labia mea ut recta prædicent. Veritatē meditabitur gut-
tur meum: & labia mea detestabuntur impium. Iusti sunt
omnes sermones mei: non est in eis prauum quid neq; per-
uersum. Recti sunt intelligētibus: & æqui inuenientib⁹ sciē-
tiam. Accipite disciplinā meam & non pecuniā: doctrinam
magis q̄ aurum eligit̄e. Melior est enim sapientia cunctis
opibus preciosissimis, & omne desiderabile ei nō potest cō-
parari. Ego sapiētia habito in consilio: & erudit̄is intersum

cogitationibus. Timor dñi odit malū. arrogantia & supbia
 & uiam prauā. & os bilingue detestor. Meū est consilium &
 æquitas. Mea est prudētia: mea est fortitudo. Per me reges
 regnant. & legum conditores iusta decernunt. Per me prin-
 cipes imperant. & potentes decernunt iusticiam. Ego dilige-
 tes me diligo. & qui mane uigilauerint ad me inueniēt me.
 Mecū sunt diuitiæ & gloria: opes supnæ & iusticia. Melior
 est fructus meus auro & lapide precioso: & genimina mea
 argēto electo. In uis iusticiæ ambulo. in medio semitarum
 iudicii: ut ditem diligentes me. & thesauros eorum repleam.
 Dñs possedit me in initio uiarū suarum. anteq̄ quicq̄ faceret
 a principio. ab æterno ordinata sum & ex antiquis anteq̄ ter-
 ra fieret. Nondū erant abyssi: & ego iam concepta erā. Nec
 dum fontes aquarum eruperant. necdum mōtes graui mo-
 le cōstiterant. Ante omnes colles ego parturiebar. adhuc ter-
 ram non fecerat. & flumina & cardines orbis terræ. Quādo
 præparabat cœlos aderam quando certa lege & gyro ualla-
 bat abyssos. Quando æthera firmabat sursum: & librabat
 fontes aquarum. Quādo circūdabat mari terminum suum
 & legem ponebat aquis ne transirent fines suos. Quādo ap-
 pendeat fundamēta terræ: cum eo eram cuncta cōponens.
 Et delectabar per singulos dies ludens corā eo omni tempo-
 re: & ludēs in orbe terrarū: & delitiæ meæ esse cum filiis ho-
 minum. Nunc ergo filii audite me. Beati qui custodiūt uias
 meas. Audite disciplinā & estote sapientes: & nolite abiice-
 re eā. Beatus homo qui audit me: & qui uigilat ad fores meas
 quotidie. & obseruat ad postes ostii mei. Qui me inuenierit
 inueniet uitā & hauriet salutē a dño. Qui autē in me peccauerit:
 lædet animā suā. Omnes q̄ me oderūt: diligūt mortē. IX.
Sapiētia ædificauit sibi domū excidit colūnas septem.
 Immolauit uictimas suas: miscuit uinū & p̄posuit mē-
 sam suam. Misit ancillas suas ut uocarēt ad arcē. & ad mœ-

n̄ia ciuitatis. Si quis est paruulus ueniat ad me. Et in sapientibus locuta est. Venite comedite panē meū: & bibite uinū quod miscui uobis. Relinquitte infantiam & uenite & ambulante per uias prudentiæ. Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit. & qui arguit impium: sibi maculam generat. Noli arguere derisorem ne oderit te. Argue sapiētem. & diliget te. Da sapienti occasionem. & addetur ei sapientia. Doce iustum. & festinabit accipere. Principium sapiētiæ timor domini. & scientia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui. & addētur tibi anni uitæ. Si sapiens fueris tibi metip̄si eris. si autem illusor: solus portabis malum. Mulier stulta & clamosa. plenaq; illecebris & nihil omnino sciens: sedet in foribus domus suæ super sellam in excelso urbis loco: ut uocaret transeuntes per uiam & pergentes in itinere suo. Quis ē paruul⁹ declinet ad me. Et uecordi locuta est. Aquæ furtiue dulciores sunt: & panis absconditus suauior. Et ignorauit q̄ ibi sint gigantes. & in profundis inferni conuiuæ eius. Qui enim applicabitur illi descendet ad inferos: nam qui abscesserit ab ea. saluabitur. X.

Filius sapiens lætificat patrem: filius uero stultus mortificat matrem suam. Nil proderunt thesauri impietatis: iusticia uero liberabit a morte. Non affliget domin⁹ fame animam iusti. & insidias impiorum subuertet. Egestatem operata est manus remissa: manus autem fortium diuitias parat. Qui nititur mendaciis hic pascit uentos: idē autē ipse sequitur aues uolantes. Qui congregat in messe fili⁹ sapiens est: qui autem stertit æstate. filius confusionis. Benedictio domini super caput iusti: os autem impiorū operit iniquitatem. Memoria iusti cum laudibus. & nomē impiorum putrescet. Sapiens corde præcepta suscipiet: stultus ceditur labiis. Qui ambulat simpliciter. ambulat confidenter: qui autem deprauat uias suas manifestus erit. Qui annuit

oculo dabit dolorem: & stultus labiis uerberabitur. Venia iu-
 stæ os iusti: & os impiorum operit iniquitatem. Odium su-
 scitat rixas: & uniuersa delicta operit charitas. In labiis sapien-
 tis inuenitur sapiëntia, & uirga in dorso eius qui indiget cor-
 de. Sapientes abscondunt scientiam: os autem stulti confu-
 sioni proximum est. Substantia diuitis urbs fortitudinis
 eius: pauor pauperum egestas eorum. Opus iusti ad uitam:
 fructus autem impii ad peccatum. Via uitæ custodienti dis-
 ciplinam: qui autem increpationes relinquit errat. Abscon-
 dunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam insi-
 piens est. In multiloquio non deerit peccatum: qui autē mo-
deratur labia sua prudentissimus est. Argentum electū. Lin-
 gua iusti: cor autem impiorum pro nihilo. Labia iusti eru-
 diunt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate
 morientur. Benedictio domini diuites facit: nec sociabitur
 ei afflictio. Quasi per risum stultus operatur scelus: sapien-
 tia autē est uiro prudentia. Quod timet impius ueniet super
 eum: desiderium suum iustis dabitur. Quasi tempestas trá-
 siens non erit impius: iustus autem quasi fundamentū sem-
 piternum. Sicut acetum dentibus & fumus oculis, sic piger
 his qui miserunt eum. Timor domini apponet dies: & anni
 impiorum breuiabuntur. Expectatio iustorum læticia: spes
 autem impiorum peribit. Fortitudo simplicis uia domini:
 & pauor his qui operantur malum. Iustus in æternum nō
 commouebitur: impii autē non habitabunt super terrā. Os
 iusti parturiet sapientiam: lingua prauorum peribit. Labia
 iusti considerant placita: & os impiorum peruersa. XI.

STatera dolosa abomiatio ē apud deū. & pōdus æquū
 uolūtas ei?. Vbi fuerit supbia ibi erit & cōtumelia: ubi
 autē est hūilitas ibi & sapiā. Simplicitas iustorū dirigit eos:
 & supplātatio peruerforū uastabit illos. Non proderūt diui

tiæ in die ultionis: iusticia aut liberabit a morte. Iusticia simp-
plicis diriget uia ei: & in impietate sua corruet impius. Ius-
ticia rectorum liberabit eos: & in insidiis suis capientur ini-
qui. Mortuo homine impio nulla erit ultra spes. & expecta-
tio sollicitorum peribit. Iustus de angustia liberat⁹ est & tra-
detur impius pro eo. Simulator ore decipit amicū suum: iu-
sti aut liberabuntur scientia. In bonis iustorum exaltabit ci-
uitas. & in perditione impiorum erit laudatio. Benedictioe
iustorum exaltabitur ciuitas. & ore impiorū subuertet. Qui
despicit amicum suum indigens corde est: uir autē prudens
tacebit. Qui ambulat fraudulēter reuelat arcana: qui autē fi-
delis est celat amici cōmissum. Vbi nō est gubernator popu-
lus corruet: salus autē ubi multa consilia. Affligetur malo q
fidem facit pro extraneo qui aut cauet laqueos: securus erit.
Mulier gratiosa inueniet gloriam. & robusti habebunt diui-
tias. Benefacit animæ suæ uir misericors: qui autē crudelis ē.
etiam propinquos abiicit. Impius facit opus instabile: semi-
nanti autē iusticiā. merces fidelis. Clemētia præparat uitam
& sectatio malorum mortē. Abominabile dño cor prauū &
uoluntas eius in his qui simpliciter ambulāt. Manus in ma-
nu non erit innocens malus: semen autē iustorum saluabi-
tur. Circulus aureus in naribus suis: mulier pulchra & fatua
Desiderium iustorum omne bonū est: prestolatio impiorū
furor. Alii diuidunt ppria: & ditiores fiunt: alii rapiunt nō
sua. & semper i egestate sunt. Anima quæ benedicit impin-
guabitur. & qui inebriat ipse quoq; inebriabitur. Qui absco-
dit frumenta maledicetur in populis: benedictio aut sup ca-
put uendētium. Bene consurgit diluculo qui quærit bona:
qui autē inuestigator malorū est opprimef ab eis. Qui con-
fidit in diuitis suis corruet: iusti autē quasi uirens foliū ger-
minabunt. Qui conturbat domū suam possidebit uentos.
& qui stultus est seruiet sapiēti. Fructus iusti lignum uitæ.

& qui suscipit añas sapiēs est. Si iustus in terra recipit: quanto magis impius & peccator? XII.

Qui diligit disciplinā diligit scientiā: qui autē odit inculpationes insipiens est. Qui bonus est hauriat sibi gratiā a dño: qui autē confidit in cogitationibus suis impie agit. Non roborabit homo ex impietate: & radix iustorū nō commouebitur. Mulier diligens corona est uiro suo: & putredo in ossibus eius quæ cōfusione res dignas gerit. Cogitationes iustorū iudicia: & cōsilia impiorū fraudulēta. Verba impiorū insidiant sanguini: os iustorum liberabit eos. Verte impios & nō erunt: domus autē iustorū permanebit. Doctrina sua noscitur uir: qui autē uanus & excors est patebit contemptui. Melior est pauper & sufficiens sibi: q̄ gloriosus & indigens pane. Nouit iustus iumētorum suorum animas: uis scera autē impiorū crudelia. Qui operat̄ terram suā: satiabit panibus: qui autē sectatur ociū stultissimus est. Qui suauis est uiuit in moderationib⁹: in suis monitionib⁹ relinquit cōtumeliā. Desideriū impii monimētum est pessimorum: radix autē iustorum proficiet. Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effugiet autē iust⁹ de angustia. De fructu oris sui unusquisq; replebit bōnis: & iuxta opera manū suarū retribuetur ei. Via stulti recta in oculis eius: qui autē sapiēs est audit consilia. Fatuus statim indicat iram suā: qui autem dissimulat iniuriā callidus est. Qui qd̄ nouit loquitur iudex iusticiæ est: qui autē mentiē testis est fraudulētus. Est qui permittit & quasi gladio pungitur conscientix lingua autē sapientium sanitas. Labium ueritatis firmū erit imppetuū: qui autē testis est repētinus. cōcinnat linguā mendacii. Dolus in corde cogitatum mala: qui autē pacis ineunt consilia. sequitur eos gaudiū. Non cōtristabit iustū quicqd̄ ei acciderit: impii autē replebuntur malo. Abominatio est dño labia mendacia: qui autē fideliter agūt placēt ei. Homo uersutus

b

celat scientiã:& cor insipientiũ prouocat stulticiã. Man⁹ for
tium dominabitur:quæ aut remissa est tributis seruiet.Moe
ror in corde uiri humiliabit illum: & sermone bono lætifi
cabitur. Qui negligit damnũ propter amicũ iustus est:iter
autem impiorum decipiet eos. Non inueniet fraudulentus
lucrum:& substãtia hominis erit auri precium.In semita iu
sticiæ uita:iter autẽ deuiũ ducit ad mortem. XIII.

Filius sapiens doctrina patris:qui autẽ illusor est nõ au
dit cum arguitur. De fructu oris sui homo satiabit bo
nis:anima autem impiorum iniqua. Qui custodit os suum
custodit animã suam:qui autẽ incõsideratus est ad loquen
dum sentiet mala. Vult & non uult piger:anima autẽ ope
rantiũ impinguabitur:Verbũ mendax iustus detestabitur:
impius autem confundit & confundetur. Iusticia custodit
innocentis uiam: impietas autem peccatorem supplantat.
Est quasi diues cum nihil habeat:& est quasi pauper cum in
multis diuitiis sit.Redemptio animæ uiri diuitiæ suæ: qui
autẽ pauper est increpationẽ non sustinet. Lux iustorum læ
tificat:lucerna autẽ impiorũ extinguet. Inter superbos sem
per iurgia sunt:qui autem agunt omnia cum consilio.regũ
tur sapientia. Substantia festinata minuetur:quæ autẽ pau
latim colligitur manu. multiplicabitur. Spes quæ differtur
affligit animam:lignum uitæ desiderium ueniens. Qui de
trahit alicui regi:ipse se in futurum obligat:qui autẽ timet
præceptum in pace uersabitur. Animæ dolosæ errant in pec
catis:iusti autem misericordes sunt & miserantur. Lex sapiẽ
tis fons nitæ:ut declinet a ruina mortis.Doctrina bona da
bit gratiam:in itinere contemptorum uorago. Astutus om
nia agit cum consilio:qui autẽ fatuus est aperit stulticiã.Nũ
cius impii cadet in malum:Legatus fidelis sanitas. Egestas
& ignominia ei qui deserit disciplinam: qui autẽ acquiescit
arguenti glorificabitur.Desideriũ si compleatur delectat ani

mā: detestant̄ stulti eos qui fugiunt mala. Qui cū sapientia
bus graditur sapiens erit: amicus stultorū similis efficietur.
Peccatores persequitur malum: & iustis retribuentur bona.
Bonus relinquit hæredes filios & nepotes: & custoditur ius-
to substātia pctōris. Multi cibi in noualibus patrū: & aliis
congregātur absq; iudicio. Qui parcit uirgæ odit filiū suū:
qui autē diligit illum, instanter erudit. Iustus comedit & re-
plet animā suam uēter autē impiorum insaturabilis. XIII.

Sapiens mulier ædificat domum suam: insipiens extru-
ctam quoq; manibus destruet. Ambulans recto itine-
re & timens deum, despicitur ab eo qui infami graditur uia.
In ore stulti uirga superbix: labia sapientum custodiūt eos.
Vbi non sunt boues: præsepe uacuum est: ubi autē apparēt
plurimæ segetes ibi manifesta est fortitudo bouis. Testis fi-
delis non mentietur: profert autem mendacium dolosus tes-
tis. Quærit derisor sapientiā & non inuenit: doctrina pru-
dentiū facilis. Vade cōtra uirū stultam: & nescit labia prudē-
tiæ. Sapiētia callidi est intelligere uia suā: & prudentia stul-
torum errans. Stultus illudet peccatum: & inter iustos mo-
rabitur gratia. Cor quod nouit amaritudinē animæ suæ: in
gaudio eius non miscebitur extraneū. Dom⁹ impiorū dele-
bitur tabernacula iustorū germinabūt. Est uia quæ uidef ho-
mini iusta: nouissima autē eius deducūt ad mortē. Risus do-
lore miscebitur: & extrema gaudii luctus occupat. Viis suis
replebitur stultus: & super eum erit uir bonus. Innocēs cre-
dit omni uerbo, astutus cōsiderat gressus suos. Filio doloso
nihil erit boni: seruo autē sapiēti prosperi erunt actus: & diri-
getur uia eius. Sapiens timet & declinat a malo: stultus trā-
silit & confidit. Impatiens operabitur stulticiam: & uir uer-
sutus odiosus est. Possidebunt paruuli stulticiam: & expe-
ctabuut astuti scientiam. Iacebūt mali ante bonos: & impii
ante portas iustorum. Etiā proximo suo paup odiosus est:

b ii

amici uero diuitum multi. Qui despicit proximū suū peccat qui autē miserē pauperi beat⁹ erit. Qui credit in dño misericordiā diligit: errāt qui operantur malum. Misericordiā & ueritas præparant bona. In omni opere bono erit abundantia: ubi autē uerba sunt plurima. ibi frequēter egestas. Corona sapientū diuitiæ eorum: fatuitas stultorum imprudentia. Liberat animas testis fidelis. & profert mēdacia uersipellis. In timore dñi fiducia fortitudinis: & filiis eius erit spes. Timor dñi fons uitæ: ut declinet a ruina mortis. In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis. Qui patiens est multa gubernatur sapiētia: q̄ autē impatiens est. exaltat stulticiā suam. Vita carniū sanitas cordis: putredo ossium inuidia. Qui calūniat egentē: exprobrat factori eius honorat autē eū qui miserē pauperis. In malicia sua repelletur impius: speret autē iustus in morte sua. In corde prudentis requiescit sapiētia: & indoctos quosq̄ erudit. Iusticia eleuat gētem: miseros autē facit pp̄os pctm̄. Accept⁹ ē regi minister itelligēs: iracūdiā ei⁹ inutilis sustinebit.

R Espōsio mollis frangit iram: sermo durus susci XV. tat furorē. Lingua sapientū ornat scientiā: os fatuorū ebullit stulticiā. In omni loco oculi dñi: cōtemplātur bonos & malos. Lingua placabilis lignū uitæ: quæ autē immoderata est conteret spiritū. Stultus irridet disciplinā patris sui: qui autē custodit increpationes astutior fiet. In abūdanti iusticia uirtus maxima est: cogitationes autē impiorū eradicabunt. Domus iusti plurima fortitudo: & in fruct⁹ impii cōturbatio. Labia sapientū disseminabūt scientiā: cor stultorū dissimile erit. Victimæ impiorum abominabiles dño: uota iustorum placabilia. Abominatio est dño uia impii. qui sequitur iusticiam diligitur ab eo. Doctrina mala deserētium uia uitæ: qui increpationes odit moriet. Infernus & perditio coram dño: quātomagis corda filiorum hominū? Non amat

pestilens eum qui se corripit nec ad sapiētes gradit̄. Cor gau-
 dens exhilarat faciē: in mœrore animi deiicitur spūs. Cor sa-
 pientis quærit doctrinā: & os stultorum pascitur imperitiā.
 Omnes dies pauperis mali: secura mens quasi iuge conui-
 uium. Melius est parū cum timore dñi: q̄ thesauri magni &
 infatiabiles. Meli⁹ est uocari ad olera cum charitate. q̄ ad ui-
 tulum saginatum cum odio. Vir iracundus prouocat rixas:
 qui patiens est. mitigat suscitatas. Iter pigrorū quasi sepes spi-
 narū: uia iustorū absq̄ offēdiculo. Filius sapiēs lætificat pa-
 trē: & stultus homo despicit matrē suā. Stulticia gaudium
 stulto: & uir prudens dirigit gressus suos. Dissipantur cogi-
 tationes ubi non est consiliū: ubi uero sunt plures consilia
 rii. confirmantur. Lætā homo in sentētia oris sui: & sermo
 oportun⁹ est optimus. Semita uitæ sup eruditū: ut declinet
 de inferno nouissimo. Domū supborum demolietur dñs. &
 firmos faciet terminos uiduæ. Abominatio dñi cogitatioēs
 malæ: & purus sermo pulcerrim⁹ firmabit ab eo. Conturbat
 domū suam qui sectatur auariciā: q̄ aut̄ odit munera uiuet.
 Per misericordiā & fidē purgant̄ pctā: p̄ timorē aut̄ dñi de-
 clinat omnis a malo. Mēs iusti meditabitur obediētiam: os
 impiorū redūdat malis. Longe est dñs ab impiis: & oīones
 iustorū exaudiet. Lux oculorū lætificat aīam: fama bona im-
 pinguat ossa. Auris quæ audit increpationes uitæ: i medio sa-
 pientium cōmorabitur. Qui abiicit disciplinā. despicit aīam
 suā: qui aut̄ acquiescit increpationibus. possessor est cordis.
 Timor dñi disciplina sapiētix: & gloriā præcedit hūilitas.
Hominis est animā præparare: & dñi gubernare XVI.
 linguam. Omnes uix hominū patēt oculis eius: spiri-
 tū ponderator est dñs. Reuela dño opa tua: & dirigētur co-
 gitatioēs tuæ. Vniuersa propter semetipsum opatus ē dñs.
 impiū quoq̄ ad diē malū. Abominatio dñi est oīs arrogās.
 etiā si man⁹ ad manū fuerit. nō est innocēs. Initiū uix bonæ
 b iii

facere iusticiã: accepta est apud deum magis q̄ immolare ho-
stias, Misericordia & ueritate redimĩt iniquitas: & in timo-
re domini declinat a malo. Cũ placuerint dño uix hois: inis-
micos quoq; eius cõuertet ad pacẽ. Melius est parũ cum ius-
ticia: q̄ multi fructus cũ iniquitate. Cor hominis disponit
uiam suam: sed dñi est dirigere gressus eius. Diuination in la-
biis regis: in iudicio non errabit os eius. Pondus & statera
iudicia dñi sunt: & opera eius omnes lapides sæculi. Abomi-
nabiles regi qui agũt impie: quoniã iusticia firmat solium.
Volũtas regũ labia iusta: q̄ recta loquitur diriget. Indignatio
regis nũcii mortis: & uir sapiẽs placabit eũ. In hilaritate uul-
tus regis uita, & clementia eius quasi imber serotinus. Possi-
de sapientiam: quia auro melior est: & acquire prudentiã. q̄
preciosior est argento. Semita iustorũ declinat mala: custos
animæ suæ seruat uitã suam. Contritionẽ præcedit supbia:
& ante ruinã exaltabitur spiritus. Melius est humiliari cũ mi-
tibus: q̄ diuidere spolia cum superbis. Eruditus in uerbo re-
periet bona: & qui sperat in domino beatus est. Qui sapiẽs
est corde, appellabitur prudens: & qui dulcis eloquio maio-
ra reperiet. Fons uitæ eruditio possidentis, doctrina stulto-
rum fatuitas. Cor sapientis erudiet os eius. & labiis eius ad-
det gratiam. Fauus mellis composita uerba, dulcedo animæ
sanitas ossium. Est uia quæ uidetur homini recta: & nouis-
sima eius ducunt ad mortem. Anima laborantis laborat si-
bi: quia compulit eum os suum. Vir insipiẽs fodit malum:
& in labiis eius ignis ardescit. Homo peruersus suscitãt li-
tes. & uerbosus separat principes. Vir iniquus lactat amicũ
suum: & ducit eum per uiam nõ bonam. Qui attonitis ocu-
lis cogitat praua: mordens labia sua perficiet malum. Coro-
na dignitatis senectus quæ in uis iusticiæ reperiet. Melior est
patiens uiro forti: & qui dominat animo suo expugnatore
urbũ. Sortes mittũtur i sinũ: sed a dño temperatur. XVII.

Melior est buccella sicca cum gaudio: q̄ domus plena ui
ctimis cū iurgio. Seruus sapiens dñabit stultis filiis:
& inter fratres hæreditatē diuidet. Sicut igne probat argētū
& aurū camino: ita corda probat dñs. Malus obedit linguæ
iniquæ: & fallax obtemperat labiis mēdacib⁹. Qui despicit
pauperem exprobrat factori eius: & qui in ruina lætatur al
terius: non erit impunitus. Corona senum filii filiorum: &
gloria filiorum patres eorum. Nō decent stultū uerba cōpo
sita nec principē labiū mentiens. Gemma gratissima expe
ctatio præstolātis: quocūq; se uertit prudēter intelligit. Qui
celat delictū quærit amicitias: qui altero sermone repetit se
parat foederatos. Plus proficit correctio apud prudentem: q̄
centum plage apud stultū. Semp iurgia quærit malus ange
lus autē crudelis mittetur contra eum. Expediit magis urfæ
occurrere raptis foetibus: q̄ fatuo confidenti sibi in stulticia
sua. Qui reddit mala pro bonis: non recedet malum de do
mo eius. Qui dimittit aquam caput est iurgiorum: & anteq̄
patiatur contumeliam iudicium deserit. Et qui iustificat im
pium & qui condēnat iustum: abominabilis est uterq; apd̄
deum. Quid prodest stulto habere diuitias: cum sapiētiam
emere non possit? Qui altā facit domum suam quærit rui
nam: & qui euitat discere incidet in malum. Omni tempore
diligat qui amicus est: & frater in angustiis cōprobat. Stult⁹
homo plaudet manibus suis: cū spopōderit pro amico suo.
Qui meditatur discordias diligit rixas: & qui exaltat os suū
quærit ruinam. Qui peruersi cordis est nō inuenit bonum:
& qui uertit linguā incidet in malū. Nat⁹ est stultus in igno
minia suā: sed nec pater in fatuo lætabit. Anim⁹ gaudēs æta
tē floridā facit: spūs tristis exsiccat ossa. Munera de sinu im
pius accipit: ut puertat semitas iudicii. In facie prudētis lucet
sapiētia: oculi stultorū in sinibus terræ. Ira patris filius stul
tus: & dolor m̄ris quæ geuuit eū, Nō est bonū dānū iſerre

b iiii

iusto: nec percutere principem qui recta iudicat. Qui moderatur sermones suos doctus & prudens est: & preciosi spiritus uir eruditus. Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputabitur: & si compresserit labia sua intelligens. XVIII.

Occasiones quaerit qui uult recedere ab amico, omni tempore erit exprobrabilis. Non recipit stultus uerba prudentiae: nisi ea dixeris quae uersantur in corde eius. Impius cum in profundum uenerit peccatorum contemnit, sed sequitur eum ignominia & opprobrium. Aqua profunda ex ore uiri: & torrens redudans fons sapientiae. Accipere personam impii in iudicio non est bonum: ut declines a ueritate iudicii. Labia stulti miscet se rixis: & os eius iurgia prouocat. Os stulti contritio eius: & labia ipsius ruina animae eius. Verba bilinguis quasi simplicia: & ipsa perueniunt usque ad interiora uentris. Pigrum deiecit timor: animae autem effeminatorum esuriet. Qui mollis & dissolutus est in opere suo: frater est sua opera dissipatis. Turris fortissima nomen domini: ad ipsam currit iustus & exaltabit. Substantia diuitis urbs roboris eius: & quasi murus ualidus circumdabit eum. Antequam conteras exaltas, cor hominis: & antequam glorificetur humiliatur. Qui prius respondet quam audiat, stultum se esse demonstrat & confusione dignum. Spiritus uiri sustentat imbecillitatem suam: spiritum uero ad irascendum facilem quis poterit sustinere? Cor prudentis possidebit scientiam: & auris sapientium quaerit doctrinam. Donum hominis dilatat uiam eius: & ante principes spacium ei facit. Iustus prior est accusator sui: uenit amicus eius & inuestigabit eum. Contradictiones comprimit fors: & inter potentes quoque diiudicat. Frater qui adiuuatur a fratre quasi ciuitas firma: & iudicia quasi uectes urbius. De fructu oris uiri replebit uenter eius: & genimina labiorum ipsius saturabunt eum. Mors & uita in manibus linguae: qui diligunt eam comedent fructus eius. Qui inuenit mulierem bonam: inuenit bonum &

hauriet iocunditatē a dño. Qui expellit mulierē bonā expel-
lit bonū: qui autē tenet adulterā stultus est & insipiēs: Cū ob-
secrationibus loquitur pauper: & diues effabit rigide. Vir amī-
cabilis ad societatem: magis amicus erit q̄ frater. XIX.

Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua: q̄ di-
ues torquēs labia sua & insipiēs. Vbi non est scientia
animæ non est bonū, & qui festinus est pedibus offendet.
Stulticia hoīs supplantat gressus eius, & cōtra deum feruet
animo suo. Diuitiæ addūt amicos plurimos: a paupere autē
& hi quos habuit separātur. Testis falsus non erit impunit⁹
& qui mendacia loquitur non effugiet. Multi colunt perso-
nam potentis: & amici sunt dona tribuentis. Fratres homi-
nis pauperis oderunt eum: insup & amici procul recesserunt
ab eo. Qui tantū uerba sectatur nihil habebit: qui autē pos-
sessor est mentis diligit animā suā, & custos prudētiae inue-
niet bona. Falsus testis non erit impunitus, & qui loquitur
mendacia peribit. Non decent stultum diuitiæ: nec seruum
dñari principibus. Doctrina uiri per patiētiam noscitur: & glo-
ria eius est iniqua prætergredi. Sicut fremit⁹ leonis, ita & re-
gis ira: & sicut ros super herbā: ita & hilaritas eius. Dolor pa-
tris filius stultus: & tecta iugiter perstillātia litigiosa mulier.
Domus & diuitiæ dantur a parentibus: a domino autē pro-
prie uxor prudens. Pigredo immittit soporem, & anima dif-
soluta esuriet. Qui custodit mandatum, custodit animam
suam: qui autē negligit uiam suam mortificabitur. Fœnera-
tur domino qui miseretur pauperis: & uicissitudinem suā
reddet ei. Erudi filium tuum ne desperes: ad interfectionem
autem eius ne ponas animā tuam. Qui enim impatiens est
sustinebit damnum: & cum rapuerit, aliud apponet. Audi
consilium & suscipe disciplinam: ut sis sapiēs in nouissimis
tuis. Multæ cogitationes in corde uiri: uolūtas autem domi-
ni in æternum permanebit. Homo indigēs misericors est.

b v

& melior est pauper iustus q̄ uir mēdax. Timor domini ad
uitam:& in plenitudine cōmorabitur absq; uisitacione peſ-
ſimi. Abscondit piger manū suam sub ascella:nec ad os suū
applicat eam. Pestilente flagellato, stultus sapientior erit:si
autem corripueris sapientem intelliget sapientiam. Qui af-
fligit patrem & fugit matrē:ignominiosus erit & infelix.
Non cesses audire fili doctrinam:nec ignores sermones sciē-
tiæ. Testis iniquus deridet iudicium:& os impiorum deuo-
rat iniquitatē. Parata sunt derisoribus iudicia:& mallei per-
cutientes stultorum corporibus. XX

UXuriosa res uinū.& tumultuosa ebrietas. Quicunq;
his delectatur:non erit sapiēs. Sicut rugitus leonis.ita
& terror regis:qui prouocat eum peccat in animā suam. Ho-
nor est homini qui separat se a cōtentiōibus:omnes autem
stulti miscentur contumeliis. Propter frigus piger arare no-
luit:mendicabit ergo æstate & non dabitur illi. Sicut aqua
profunda. sic consiliū in corde uiri: sed homo sapiens ex-
hauriet illud. Multi homines misericordes uocant uirū autē
fidelem quis inueniet? Iustus qui ambulat in simplicitate sua:
beatos post se filios relinquit. Rex qui sedet in solio iudicii
dissipat omne malum intuitu suo. Quis potest dicere mun-
dum est cor meum:purus sum a peccato? Pondus & pon-
dus. mensura & mēsurā:utrūq; abominabile est apud deū.
Ex studiis suis intelligitur puer:si munda & recta sint ope-
ra eius. Aures audientem & oculum uidētem dominus fe-
cit utrūq;. Noli diligere somnum. ne te egestas opprimat.
Aperi oculos tuos & saturare panibus. Malum est:malum
est:dicit omnis emptor:& cum recesserit tunc gloriabit. Est
aurum & multitudo gemmarū uas autē preciosum labia sciē-
tiæ. Tolle uestimentum eius qui fideiusſor extitit alieni:&
p extraneis aufer pign⁹ ab eo. Suavis est homini panis mē-
daci:& postea implebitur os eius calculo. Cogitationes cō-

fili roborantur & gubernaculis tractanda sunt bella. Ei qui reuelat mysteria & ambulat fraudulenter: & dilatat labia sua: ne commiscearis. Qui maledicit patri suo & matri: extinguet lumē eius in medijs tenebris. Hæreditas ad quā festinatur in principio: in nouissimo benedictione carebit. Ne dicas. reddam malum pro malo: expecta dominum & liberabit te. Abominatio est apud deum pondus & pondus: statera dolosa non est bona. A domino diriguntur gressus uiri: quis autem hominum intelligere potest uiam suam? Ruina est homini deuotare sanctos. & post uota retractare. Dissipat impios rex sapiens. & incuruat super eos fornicem. Lucerna domini spiraculum hominis quæ inuestigat omnia secreta uentris. Misericordia & ueritas custodiunt regē. & roboratur clementia thronus eius. Exultatio iuuenum fortitudo eorum & dignitas senum canicies. Liuor uulneris absterget mala: & plagæ in secretoribus uentris.

XXI.

Sicut diuisiones aquarū. ita cor regis in manu dñi: quocumque uoluerit inclinabit illud. Omnis uia uiri recta sibi uidetur: appendit autē corda dñs. Facere misericordiā & iudiciū: magis placet dño quā uictimæ. Exaltatio oculorū est dilatatio cordis: lucerna impiorū peccatum. Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger in egestate est. Qui congregat thesauros lingua mendacii uanus & excors est. & impinguetur ad laqueos mortis. Rapinæ impiorum detrahent eos: quia noluerunt facere iudicium. Peruersa uia uiri aliena est a deo: qui autem mundus est rectum opus ei? Melius est sedere in angulo domatis: quā cum muliere litigiosa & in domo communi. Anima impii desiderat malū: non miserebitur proximo suo. Multato pestilente sapientior erit paruulus. & si sectetur sapientem sumet scientiam. Excogitat iustus de domo impii: ut detrahat impios a malo. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis: & ipse

clamabit & non exaudietur. Munus absconditum extinguit iras. & donū i sinu indignationē maximam. Gaudium iusto est facere iudicium & pavor operantib' iniquitatē. Vir q' errauerit in uia doctrinæ: in cœtu gigantium commorabitur. Qui diligit epulas in egestate erit: qui amat uinū & pinguia non ditabit. Pro iusto dabit' impi' & pro recto iniqu'. Melius est habitare in terra deserta: q̄ cum muliere rixosa & iracunda. Thesaurus desiderabilis & oleum in habitaculo iusti & imprudēs homo dissipabit illud. Qui sequit' iusticiam & misericordiam: inueniet uitam: iusticiam & gloriam. Ciuitatem fortium ascendit sapiens: destruxitq; robur fiduciæ ei'. Qui custodit os suum & linguam suā: custodit ab angustiis animā suam. Superbos & arrogans uocat' indoctus: qui in ira operat' superbiā. Desideria occidunt pigrū. noluerunt enī quicq; manus eius operari. Tota die concupiscit & desiderat qui autē iustus est tribuet & non cessabit. Hostiæ impiorū abominabiles quæ offeruntur ex scelere. Testis mendax peribit: uir obediens loquetur uictoriam. Vir impius procaciter obfirmat uultum suum: qui autem rectus est corrigit uiam suam. Non est sapientia: non est prudentia: non est consiliū contra dominum. Equus paratur ad diem belli: dominus autem salutem tribuit. XXII.

Melius est nomen bonū q̄ diuitiæ multæ: sup argentū enim & aurū gratia bona. Diues & pauper obuiauerūt sibi: utriusq; opator est dñs. Callidus uidet malū: & abscondit se. innocēs ptransiit & afflictus est dāno. Finis mortis timor dñi: diuitiæ & gl'ia & uita. Arma & gladii i uia supbi: custos autē animæ suæ lōge recedit ab eis. Prouerbiū est: adolescens iuxta uiam suā etiam cum senuerit non recedet ab ea. Diues pauperibus imperet. & qui accipit mutuum seruus est foeneratis. Qui seminat iniquitatem metet mala: & uirga iræ suæ consummabit. Qui pnis ē ad misericordiā

benedicetur: de panibus enim suis dedit pauperi. Victoriã
& honorẽ acquirẽt qui dat munera: animã autẽ aufert acci-
pientiũ. Eiice derisorẽ & exhibit cum eo iurgium cessabũtq;
causã & cõtumeliã. Qui diligit cordis mundiciã: ppter gra-
tiã laborũ suorum habebit amicũ regẽ. Oculi dñi custodi-
unt scientiã: & supplantãtur uerba iniqui. Dicit piger: leo est
foris. in medio platearũ occidendus sum. Fouea p̃funda os
alienã: cui irat⁹ est dñs incidet in eam. Stulticia colligata est
in corde pueri & uirga disciplinẽ fugabit eam. Qui calũnia-
tur pauperẽ ut augeat diuitias suas: dabit ipse ditiori & ege-
bit. Fili mi inclina aurẽ tuã. & audi uerba sapientiũ. Appo-
ne autẽ cor ad doctrinã meã: quã pulchra erit tibi cũ serua-
ueris eam in uentre tuo. Et redundabit in labiis tuis: ut sit in
dño fiducia tua. Vnde & ostendã eã tibi hodie. Ecce descri-
psi eam tibi tripliciter in cogitationib⁹ & scientia: ut ostẽde-
rem tibi firmitatẽ & eloquia ueritatis: respondere ex eis illis
qui miserũt te. Non facias uiolentiã pauperi quia paup est.
neq; cõteras egenũ in porta: quia iudicabit dñs causã ei⁹:
& configet eos qui confixerunt animã eius. Noli esse amic⁹
homini iracũdo: neq; ambules cum uiro furioso: ne forte di-
scas femitas eius. & sumas scãdalum animã tuã. Noli esse
cum his qui defigunt manus suas. & qui uades se offerũt p-
debitis. Si enim non habes unde restituas quid causã est ut
tollat operimentũ de cubili tuo? Ne transgrediaris terminos
antiquos: quos posuerunt p̃res tui. Vidisti uirum uelocem
in opere suo: coram regibus stabit: nec erit ante ignobiles.

QVando federis ut comedas cum principe: dili XXIII.
gẽter attẽde quã sunt apposita ante faciẽ tuã: & statue
cultrum in gutture tuo: si tamẽ habes in potestate animã
tuã. Ne desideres de cibis eius: in quo est panis mēdacii. No-
li laborare ut diteris: sed prudentiã tuã pone modũ. Ne eri-
gas oculos tuos ad opes quas non potes habere: quia faciẽt

sibi pēnas quasi aquilæ & uolabūt in cœlū. Ne comedas cū
homine inuido: & ne desideres cibos ei⁹: qm̄ in similitudinem
arioli & cōiectoris estimat qd' ignorat. Comede & bibe di-
cet tibi, & mēs ei⁹ nō est tecū. Cibos quos comederas euo-
mes: & perdes pulchros sermones tuos. In aurib⁹ insipien-
tium ne loquaris: quia despiciēt doctrinā eloquii tui. Ne at-
tingas paruulorū terminos: & agrū pupillorū ne introeas.
Propinquus enim illorū fortis est. & ipse iudicabit cōtra te
causam illorum. Ingrediat ad doctrinā cor tuū: & aures tuæ
ad uerba sciētix. Noli subtrahere a puero disciplinā: si enim
percusseris eum uirga. non morietur. Tu uirga percuties eū:
& animam eius de inferno liberabis. Fili mi si sapiens fuerit
animus tuus gaudebit tecum cor meum: & exultabūt renes
mei cum locuta fuerint recta labia tua. Non æmuletur cor
tuū peccatores. sed in timore domini esto tota die: quia ha-
bebis spem in nouissimo: & præstolatio tua non auferetur.
Audi fili mi & esto sapiens: & dirige in uia animum tuum.
Noli esse in conuiuuiis potatorum. nec in comestationibus
eorum qui carnes ad uescendum conferunt: q̄ uacantes poti-
bus & dantes symbola consumentur: & uestiet panis dor-
mitatio. Audi patrem tuum qui genuit te: & ne contemnas
cum fenuerit mater tua. Veritatem eme: & noli uendere sa-
pientiam & doctrinā & intelligentiā. Exultat gaudio pater
iusti: qui sapientē genuit. lætabitur in eo. Gaudeat pater tu⁹
& mater tua: & exultet qui genuit te. Præbe fili mi cor tuum
mihi: & oculi tui uias meas custodiant. Fouea enim p̄funda
est meretrix: & pute⁹ angust⁹ aliena. Insidiat in uia quasi la-
tro: & quos incautos inuenerit interficiet. Cui uæ. cuius pa-
tri uæ. cui rixe. cui foueæ. cui sine causa uulnera. cui suffossio
oculorum? Nonne his qui commorantur in uino: & studēt
calicibus epotandis? Ne intuearis uinum quando flauescit:
cum splenduerit in uitro color eius: Ingreditur blande & in

nouissimo mordebit ut coluber: & sicut regulus uenena dif-
fundet. Oculi tui uidebunt extraneas: & cor tuum loquetur
peruerfa. Et eris sicut dormiens in medio mari: & quasi so-
pitus gubernator amisso clauo, & dices: Verberauerunt me
sed non dolui: traxerunt me & ego non sensi. Quando eui-
gilabo: & rursus uina reperiam.

NE æmuleris uiros malos nec desideres esse XXIII
cum eis: quia rapinas meditatur mens eorum: & frau-
des labia eorum loquuntur. Sapientia ædificabitur domus:
& prudentia roborabitur. In doctrina replebuntur cellaria:
uniuersa substantia præciosa & pulcherrima. Vir sapiens for-
tis est, & uir doctus robustus & ualidus: quia cum disposi-
tione inicitur bellum, & erit salus ubi multa consilia sunt. Ex-
celsa stulto sapientia: in porta non aperiet os suum. Qui co-
gitat mala facere: stultus uocabitur. Cogitatio stulti peccatū
est: & abominatio hominum detractor. Si desperaueris la-
psus in die angustiarum: imminuetur fortitudo tua. Erue eos
qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum li-
berare ne cesses. Si dixeris uires non suppetunt: qui inspe-
ctor est cordis ipse intelligit, & seruatorem animæ tuæ ni-
hil fallit: reddetq; homini iuxta opera sua. Comede fili mi
mel quia bonum est: & fauum dulcissimum gutturi tuo. Sic
& doctrina sapientiarum animæ tuæ: quam cum inueneris ha-
bebis in nouissimis spem, & spes tua nō peribit. Ne insidie-
ris & quæras impietatem in domo iusti: neq; uastes requie-
eius. Septies enim in die cadet iustus & resurget: impii autē
corruēt in malū. Cū ceciderit inimicus tuus ne gaudeas: & in
ruina eius ne exultet cor tuum: ne forte uideat dñs & displic-
eat ei: & auferat ab eo iram suam. Ne contendas cum pesti-
mis, nec æmuleris impios: quoniam non habent futurorū
spem mali: & lucerna impiorū extinguet. Time dñm fili mi
& regem: & cum detractoribus non cōmiscaris, Quā repēte

cōsurget perditio eorum: & ruinā utriusq; quis nouit? Hæc quoq; sapiētibus. Cognoscere personā in iudicio nō est bonum. Qui dicunt impio iust⁹ es. maledicēt eis populi: & detestabunt eos tribus. Qui arguūt eum laudabūtur: & super eos ueniet benedictio. Labia deosculabitur qui recta uerba respōdet. Præpara foris opus tuum: & diligēter exerce agrū tuū: & postea ædifices domū tuam. Ne sis testis frustra cōtra proximū tuū: nec lactes quēq; labiis tuis. Ne dicas: quō fecit mihi sic faciā ei: & reddam unicuiq; scđm op⁹ suū. Per agrum hominis pigri transiui: & per uineā uiri stulti. Et ecce totum repleuerāt urticæ. & operuerant supficiē eius spinæ & maceria lapidum destructa erat. Quod cū uidissem posui in corde meo: & exemplo didici disciplinā. Vsq; quo piger dormies: usq; quo de somno consurges? Parū inquā dormies. modicū dormitabis. paxillū man⁹ coseres ut qescas. & ueniet tibi q̄si cursor egestas tua. & mēdicitas q̄si uir armatus.

HE quoq; parabolæ salomonis: quas transtu. XXV. lerunt uiri ezechiaē regis iuda. Gloria dei est celare uerbum: & gloria regum inuestigare sermonē. Coelum sursum & terra deorsum: & cor regū inscrutabile. Aufer rubiginē de argento: & egrediet uas purissimū. Aufer impietatē de uultu regis: & firmabit iusticia thron⁹ eius. Ne gloriosus appareas corā rege: & in loco magnorum ne steteris. Meli⁹ ē enī ut dicat tibi. ascende huc: q̄ ut humiliēris corā principe. Quæ tiderūt oculi tui ne proferas in iurgio cito: ne postea emēdare nō possis cū dehonēstaueris amicū tuū. Causam tuā tracta cum amico tuo. & secretū extraneo ne reueles: ne forte in sultet tibi cum audierit. & exprobrare non cesset. Gratia & amicitia liberāt: quas tibi serua. ne exprobrabilis fias. Mala aurea in lectis argenteis. qui loquit uerbum in tpe suo. Inauris aurea & margarita fulgens: qui arguit sapientē & aurem obedientē. Sicut frigus niuis in die messis: ita legat⁹ fidelis

ei q̄ miserit eū: aīam ipsius requiescere facit. Nubes & uent⁹
 & pluuiæ nō sequētes. uir gloriosus & p̄missa non cōplens.
 Patiētia leniē princeps: & lingua mollis cōfringet duriciā.
 Mel inuenisti. comede qd̄ sufficit tibi: ne forte satiatus euo
 mas illud. Subtrahe pedē tuū de domo proximi tui: nequā
 do satiat⁹ oderit te. Iaculū & gladius & sagitta acuta: homo
 qui loquit̄ cōtra p̄ximū suū falsum testimoniū. Dens putri
 dus & pes lassus. qui sperat sup̄ infideli in die angustiae: &
 amittit palliū in die frigoris. Acetū in nitro: q̄ cātat carmina
 corde pessimo. Sicut tinea uestimēto & uermis ligno: ita tri
 sticia uiri nocet cordi. Si esurierit inimicus tu⁹ ciba illū: si si
 tit da ei aquā bibere. Prunas enim cōgregabis sup̄ caput eius
 & dñs reddet tibi. Ventus aquilo dissipat pluuias: & facies
 tristis linguā detrahentē: Melius est sedere in angulo doma
 tis: q̄ cum muliere litigiosa: & in domo cōmuni. Aqua frigi
 da aīæ sitienti: & nuncius bon⁹ de terra lōginqua. Fons tur
 batus pede & uena corrupta: iustus cadēs corā impio. Sicut
 qui mel multū comedit nō est ei bonū: sic q̄ scrutator ē ma
 iestatis opprimetur a gloria. Sicut urbs patens & absq̄ mu
 rorū ambitu. ita uir q̄ nō pōt in loquēdo cohibere sp̄m suū.

Quomodo nix in æstate. & pluuia in messe: **XXVI.**
 Sic indecēs est stulto gloria. Sicut auis ad alta transuo
 lans. & passer quolibet uadēs: sic maledictū frustra prolatū
 in quēpiam superueniet. Flagellum equo & cham⁹ asino. &
 uirga in dorso imprudentiū. Ne respōdeas stulto iuxta stul
 ticiā suam: ne efficiaris ei similis. Respōde stulto iuxta stul
 ticiā suam: ne sibi sapiēs esse uideat̄. Claudus pedib⁹ & iniq̄
 tatē bibēs: q̄ mittit uerba per nunciū stultum. Quō pulcras
 frustra habet claudus tibias: sic indecēs est in ore stultorū pa
 rabola. Sicut qui mittit lapidē in aceruū mercurii: ita qui tri
 buit insipiēti honorē. Quō si spina nascat̄ in manu temulē
 ti: sic parabola in ore stultorū. Iudiciū determinat causas: &

c

qui imposuit stulto silētium iras mitigat. Sicut canis qui re-
 uertitur ad uomitum suū: sic imprudēs q̄ iterat stulticiā suā.
 Vidisti hominē sapiētem sibi uideri: magis illo spem habe-
 bit insipiens. Dicit piger, leo est in uia, & leuena in itinerib⁹.
 Sicut ostium uertitur in cardine suo: ita piger i lectulo suo.
 Abscōdit piger man⁹ sub ascella sua, & laborat si ad os suū
 eas conuerterit. Sapiētiōr sibi stultus uidetur: septem uiris
 loquentibus sententias. Sicut qui apprehēdit aurib⁹ canem
 sic qui transit & impatiens commiscetur rixe alterius. Sicut
 noxius est qui mittit sagittas & lanceas in mortem: ita uir
 qui fraudulenter nocet amico suo: & cum fuerit deprehen-
 sus dicit: ludens feci. Cum defecerint ligna extinguet ignis:
 & susurrone subtracto, iurgia conquiescunt. Sicut carbonēs
 ad prunas & ligna ad ignem: sic homo iracundus suscitāt ri-
 xas. Verba susurrōnis quasi simplicia, & ipsa perueniunt ad
 intima cordis. Quomodo si argento sordido ornare uelis
 uas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. La-
 biis suis intelligitur inimicus: cum in corde tractauerit do-
 los. Quando submiserit uocem suam ne credideris ei: quoz
 niam septem nequiciæ sunt in corde illius. Qui operit odiū
 fraudulenter: reuelabitur malicia eius in consilio. Qui fodit
 foueam incidet in eā: & qui uoluit lapidem reuertet ad eum.
 Lingua fallax non amat ueritatē: & os lubricū opat ruinas.
NE glorieris in crastinū: ignorās quid supuē XXVII.
 tura pariat dies. Laudet te alien⁹ & non os tuū, extra-
 neus & nō labia tua. Graue est saxū & onerosa arena: sed ira
 stulti utroq; grauior. Ira nō habet misericordiā, nec erūpens
 f̄ uror, & impetū concitati spūs ferre quis poterit? Melior est
 manifesta correctio: q̄ amor absconditus. Meliora sunt uulne-
 ra diligētis: q̄ fraudulēta oscula odiētis. Anima saturata cal-
 cabit fauū, & aīa esuriens etiā amarū pro dulci sumet. Sicut
 auis transmigrās de nido suo: sic uir qui derelinqt locū suū.

Vnguento & uariis odoribus delectatur cor. & bonis ami-
 ci consiliis anima dulcoratur. Amicū tuū & amicū p̄ris tui
 ne dimiseris. & domū fratris tui ne ingrediaris in die affli-
 ctionis tuæ. Melior est uicinus iuxta: q̄ frater procul. Stude
 sapientiæ fili mi & lætifica cor meum: ut possis exprobranti
 respōdere sermonē. Astutus uidens malū absconditus est:
 paruuli transeuntes sustinuerūt dispendia. Tolle uestimen-
 tum eius qui spopōdit pro extraneo: & p̄ alienis aufer ei pi-
 gnus. Qui benedicit proximo suo uoce grandi de nocte cō-
 surgens: maledicenti similis erit. Tecta perstillātia in die fri-
 goris & litigiosa mulier comparant̄. Qui retinet eam quasi
 qui uentū teneat: & oleum dextræ suæ euacuat. Ferrū ferro
 exacuitur. & homo exacuit faciem amici sui. Qui seruat ficū
 comedet fructus eius: & qui custos est dñi sui glorificabit̄.
 Quo in aquis resplendent uultus prospiciētū: sic corda ho-
 minum manifesta sunt prudētib⁹. Infern⁹ & perditio nūq̄
 replentur: similiter & oculi hoīm infatiables. Quo pbatur
 in cōflatorio argentū: & i fornace aurum: sic probat̄ homo
 ore laudātis. Cor iniqui inquirit mala: cor aut̄ rectū inquit
 scientiam. Si cōtuderis stultum in pila quasi ptisanas fe-
 riēte desup pilo: nō auferet̄ ab eo stulticia ei⁹. Diligēter agno-
 sce uultum pecoris tui: tuosq̄ greges cōsidera. Nō enim ha-
 bebis iugiter potestatē: sed corona tribuet̄ tibi in generatiōe
 & generationē. Aperta sunt prata & apparuerūt herbæ uirē-
 tes: & collecta sunt fœna de montib⁹. Agni sunt ad uestimē-
 tū tuū & hedi ad agri preciū. Sufficiat tibi lac caprarū in ci-
 bos tuos & in necessaria dom⁹ tuæ & ad uictū ancillis tuis.

Evgit impi⁹ nemine psequēte: iust⁹ aut̄ q̄si XXVIII.
 Leo cōfidens absq̄ terrore erit. Propter pctā terræ mul-
 ti principes eius: & ppter hoīs sapiam & horū sciam quæ di-
 cunt̄. uita ducis longior erit. Vir pauper calumnians paupe-
 res: similis est imbrī uehementi in quo paratur fames. Qui

c ii

derelinquūt legē. laudāt impium: q̄ custodiunt succendūt
cōtra eū. Viri mali non cogitāt iudiciū: q̄ aut̄ inquirūt dñm
aīaduertūt oīa. Melior est paup̄ ambulās in simplicitate sua
q̄ diues in prauis itinerib⁹. Qui custodit legē fili⁹ sapiēs est:
qui aut̄ comefatores pascit: cōfundit patrē suū. Qui coacer-
uat diuicias usuris & foenore liberali: in pauperes congregat
eas. Qui declinat aures suas ne audiat legem: oratio eius erit
execrabilis. Qui decipit iustos in uia mala i interitu suo cor-
ruet: & simplices possidebūt bona eius. Sapiēs sibi uidetur
uir diues: paup̄ aut̄ prudēs scrutabit eum. In exultatione iu-
storum multa gloria est: regnātibus impiis ruinæ hominū.
Qui abscondit scelera sua nō diriget q̄ aut̄ confessus fuerit &
reliquerit ea misericordiā cōsequet̄. Beat⁹ homo q̄ semp̄ est
pauidus: q̄ uero mētis est duræ. corruet in malū. Leo rugiēs
& ursus esuriēs: princeps impi⁹ sup̄ pplm̄ pauperē. Dux in-
digens prudētia: multos opprimet p̄ calumniam: q̄ aut̄ odit
auariciā longi fient dies eius. Hominē qui calūniat aīæ san-
guinē: si usq̄ ad lacum fugerit nemo sustinet. Qui ambulat
simpliciter saluus erit: qui pueris gradib⁹ uiuis cōcidet semel:
Qui operat̄ terram suā satiabit panib⁹: qui aut̄ sectatur ociū
replebit egestate. Vir fidelis multū laudabitur. qui aut̄ festi-
nat ditari: nō erit innocēs. Qui cognoscit in iudicio faciē nō
bene facit: iste & p̄ buccella panis deserit ueritatē. Vir qui fe-
stinat ditari & aliis inuidet: ignorat q̄ egestas supueniet ei.
Qui corripit hominē: gratiā postea iueniet apud eū: magis
q̄ ille qui per linguæ blandimēta decipit. Qui subtrahit ali-
quid a patre suo uel a matre: & dicit: hoc nō esse peccatū: par-
ticeps homicidæ est. Qui se iactat & dilatat. uirgia cōcitāt: q̄
uero sperat in dño saluabit̄. Qui cōfidit i corde suo stult⁹ ē:
q̄ aut̄ gradib⁹ sapiēter ip̄e laudabit̄. Qui dat pauperi nō indige-
bit: q̄ despicit depcāntē sustinebit penuriā. Cū surrexerit im-
pii abscondent hoīes: cum illi perierint. multiplicabūt iusti.

Uiro qui corripientē, dura ceruice cōtemnit, re XXIX.
pētīn? ei supueniet interit? & eū sanitas nō sequet. In
multiplicatiōe iustorū lætabit uulg? cū impīi sūpserint p̄ri
cipatū gemet populus. Vir qui amat sapiētiā lætificat p̄sem
suum: q̄ aut nutrit scortū perdet substantiā. Rex iust? erigit
terrā: uir auar? destruet eā. Homo qui blādis fictisq; sermo
nibus loquit amico suo: rete expādit gressib? eius. Peccātem
uirū iniquū inuoluet laqueus: & iustus laudabitur atq; gau
debit. Nouit iustus causam pauperū: impius ignorat scien
tiā. Homines pestilētes dissipāt ciuitatē: sapiētes uero auer
tunt furorē. Vir sapiens si cum stulto contēderit: siue irasca
siue rideat: nō inueniet requiē. Viri sanguinū oderunt sim
plicem: iusti aut quærunt animā ei?. Totum spiritū suum p̄
fert stult? sapiēs differt & reseruat in posterū: Princeps qui
libēter audit uerba mēdaci: omnes ministros habet impios.
pauper & creditor obuiauē sibi: utriusq; illuminator est
dñs. Rex q̄ iudicat in ueritate pauperes: thron? eius in æter
num firmabit. Virga atq; correctio tribuit sapientiam: puer
autē qui dimittit uolūtati suæ confundit matrē suā. In mul
tiplicatiōe impiorū multiplicabunt scelera & iusti ruinas eo
rum uidebūt. Erudi filium tuū & refrigerabit te: & dabit de
licias animæ tuæ. Cum p̄phetia defecerit dissipabit pplus: q̄
uero custodit legē beatus est. Seruus uerbis nō potest erudi
ri: quia qd̄ dicis intelligit, & respōdere contēnit. Vidisti ho
minē uelocē ad loquendū: stulticia magis speranda est q̄ il
lius correctio. Qui delicate a puericia sua nutrit seruū suum:
postea sentiet eum contumacē. Vir iracūdus puocat rixas.
& qui ad indignandū facilis est, erit ad peccandū p̄liuor.
Supbum sequitur humilitas, & humilē spiritu suscipiet glo
ria. Qui cū fure participat odit animā suam: adiurātem au
dit, & non indicat. Qui timet hoīem cito corruet: qui sperat
in domino subleuabit. Multi requirunt faciem principis &

iudiciū a domino egreditur singulorum. Abominantur iu-
sti uirum impiū: & abominantur impii eos qui in recta sunt
uia. Verbū custodiēs filius: extra perditionem erit. XXX.
Uerba cōgregātis filii uomētis. Visio quā locut⁹ est uir
ait: Stultissimus sum uirorū, & sapiētia hoīm nō est mecū.
Non didici sapiētia, & noui scientiā sanctorū. Quis ascen-
dit in cœlum atq; descendit? Quis continuit spiritū in ma-
nibus suis? Quis colligauit aquas quasi in uestimēto? Quis
suscitauit omnes terminos terræ? Quod nomen est eius, &
quod nomen filii ei⁹ si nosti? Omnis sermo dei ignitus: cly-
peus est omnibus sperantibus in se. Ne addas quicq; uerbis
illius & arguaris: inueniarisq; mendax. Duo rogauit te: ne de-
neges mihi anteq; moriar. Vanitatē & uerba mendacia lon-
ge fac a me. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi. Tri-
bui tñ uictui meo necessaria: ne forte fatiatus illiciar ad ne-
gandum: & dicam: quis est dominus, aut egestate cōpulsus
furer & periurem nomen dei mei. Ne accuses seruum ad do-
minum suum: ne forte maledicat tibi & corruas. Generatio
quæ patri suo maledicit: & quæ matri suæ nō benedicit. Ge-
neratio quæ sibi munda uidetur: & tamē non est lota a for-
dibus suis. Generatio cui⁹ excelsi sunt oculi, & palpebræ ei⁹
in alta surrectæ. Generatio quæ pro dentibus gladius habet
& commandit molaribus suis: ut comedat inopes de terra.
& pauperes ex hominibus. Sanguisuge duæ sunt filix: di-
tentes affer affer. Tria sunt insaturabilia, & quartum quod
nunq; dicit sufficit. Infernus & os uulux & terra quæ non sa-
tiatur aqua, ignis uero nunq; dicit sufficit. Oculum qui sub-
lannat patrem & qui despicit partum matris suæ, suffodi-
ant eum corui de torrentibus, & comedāt eum filix aquilæ.
Tria sunt difficilia mihi: & quartum penitus ignoro. Viam
aquilæ in cœlo, uiam colubri sup terram, uiam nauis in me-

dio mari: & uiam uiri in adolescentia. Talis est & uia mulie-
 ris adulteræ quæ comedit & tergens os suū dicit: Non sum
 operata malum. Per tria mouetur terra: & quartū quod nō
 potest sustinere. Per seruum cum regnauerit, per stultum cū
 saturatus fuerit cibo, & per odiosam mulierem cum in ma-
 trimonio fuerit assumpta, & per ancillam cum fuerit hæres
 dominæ suæ. Quattuor sunt minima terræ: & ipsa sunt sa-
 pientiora sapientibus. Formicæ populus infirmus: qui præ-
 parat in messe cibum suum. Lepusculus plebs inualida, qui
 collocat in petra cubile suum. Regem locusta non habet: &
 egredietur uniuersa per turmas suas. Stellio manibus nitit:
 & moratur in ædibus regis. Tria sunt quæ bene gradiuntur,
 & quartum quod incedit foeliciter. Leo fortissimus bestia-
 rum: ad nullius pauebit occursum. Gallus succinctus lum-
 bos suos, & aries: nec est rex qui resistat ei, & qui stultus ap-
 paruerit, postq̄ eleuatus est in sublime. Si enim intellexisset:
 ori suo imposuisset manū. Qui autē fortiter premit uibera
 ad eliciendum lac, exprimit butyrū, & qui uehementer emū-
 git, elicit sanguinem: & qui puocat iras pducit discordias.

Uerba lamuelis regis. Visio qua erudiuit eū XXXI.
 mater sua. Quid dilecte mi? quid dilecte uteri mei? qd
 dilecte uotorū meorū? Ne dederis mulierib⁹ substantiā tuā:
 & diuitias tuas ad delendos reges. Noli regibus o lamuel,
 noli regibus dare uinum: quia nullum secretū est ubi regnat
 ebrietas. Ne forte bibant & obliuiscant iudiciorū & mutent
 causam filiorum pauperis. Date siceram moerentibus, & ui-
 num his qui amaro sunt animo. Bibant & obliuiscantur ege-
 statis suæ & doloris suæ non recordetur amplius. Aperi os
 tuū muto, & causis omnium filiorum q̄ ptransēūt. Aperi os
 tuū, decerne qd iustum est, & uindica inopem & pauperē.
 Aleph. Mulierē fortē quis inueniet? pcul & de ultimis finib⁹
 p̄ciū ei⁹. Beth, Cōfidit in ea cor uiri sui, & spoliis nō indige

bit. Gymel. Reddet ei bonū & non malū omnibus dieb' uis-
 tæ suæ. Deleth. Quæsiuit lanā & linū. & operata est consilio
 manū suarū. Hæ. Facta est quasi nauis inltoris. de lōge
 portās panē suū. Vau. De nocte surrexit: deditq; prædā do-
 mesticis suis & cibaria ancillis suis. Sai. Considerauit agrū
 & emit eum: de fructu manū suarū plantauit uineā. Heth.
 Accinxit fortitudine lūbos suos. & roborauit brachiū suū.
 Teth. Gustauit & uidit quia bona est negociatio ei' non ex-
 tinguetur in nocte lucerna eius. Ioth. Manū suā misit ad for-
 tia. & digiti eius apprehēderunt fūsum. Caph. Manū suam
 aperuit inopi. & palmas suas extendit ad pauperē. Lamech.
 Non timebit domui suæ a frigorib' niuis: omnes enim do-
 mestici eius uestiti sunt duplicibus. Mem. Stragulatā uestē
 fecit sibi: byssus & purpura indumentū eius. Nun. Nobilis
 in portis uir ei': quādo sederit cū senatorib' terræ. Samech.
 Sydonē fecit & uēdidit: & cingulum tradidit chananæo.
 Ayn. Fortitudo & decor indumētū ei': & ridebit in die no-
 uissimo. Phe. Os suū aperuit sapiētix. & lex clemētix in lin-
 gua eius. Sade. Considerauit semitas domus suæ: & panem
 ociosa non comedit. Coph. Surrexerunt filii eius & beatissi-
 mam prædicauerunt: uir eius & laudauit eam. Res. Multæ
 filix congregauerunt diuitias: tu supergressa es uniuersas.
 Syn. Fallax gratia & uana est pulchritudo: mulier timēs do-
 minum ipsa laudabitur. Thau. Date ei de fructu manū sua-
 rum: & laudent eam in portis opera eius.

¶ Expliciūt proueria salomonis summa cū diligentia emē
 data & in ciuitate Burgeñ. nouiter impressa per Fredericum
 de Basilea germanū. Anno nostre salutis. Millesimo quin-
 gentesimo decimo tertio. decima sexta die mēsis Decēbris.
 Deo gratias.